

Pesticider i dricksvattnet, en mycket viktig valfråga

Hans Larsson och Olof Hellgren
2026

Pesticider i lantbruket är en omstridd fråga och samhället försöker begränsa deras användning för att minimera miljöeffekterna på ekosystemen. Man har inriktat sig på att minska på mängden av bekämpningsmedel men det har resulterat i mer effektiva och mer persistenta kemikalier. Det senaste är PFAS (per- och polyfluorerade alkylsubstanser, en grupp så kallade evighetskemikalier), som används både som aktiv substans och tillsatsmedel i bekämpningsmedel. Förutom att PFAS används som aktiv substans används det också som drivmedel som underlättar spridning. Det används för att öka stabiliteten och effektiviteten hos bekämpningsmedlet så att det lättare tränger in i växter och djur. Användning av bekämpningsmedel med PFAS gör att mängder med evighetskemikalier sprids i naturen. På grund av att PFAS inte bryts ner ökar koncentrationen succesivt. Både bekämpningsmedlen och deras nedbrytningsprodukter hamnar i våra sjöar och vattendrag och till slut även i vårt dricksvatten. Kan politikerna ta rätt beslut och förbjuda pesticidanvändning inom grundvattenområden för dricksvatten eller riskerar vi tvingas rena dricksvattnet med kolfilter för miljardbelopp årligen?

Miljömål grundvatten

Grundvattnet är med få undantag av sådan kvalitet att det inte begränsar användningen för allmän eller enskild dricksvattenförsörjning.

Valdebatten i Danmark

Det har nyligen varit val i Danmark och spröjtgift (d.v.s. besprutning med bekämpningsmedelsgift) i dricksvattnet blev en viktig valfråga. *Drikkevandet i Danmark er i fare, og der skal derfor indføres et totalt sprøjteforbud på sårbare, grundvandsdannende områder. I årtier har skiftende regeringer svigtet deres ansvar og sat særinteresser i det konventionelle landbrug over det rene vand og befolkningens sundhed. Partierna kräver att det skal indføres et forbud mod sprøjtegift og i visse tilfælde gødning over grundvandsdannende områder.*

Ifølge en ny rapport fra Miljøministeriet vil det koste landbruget cirka 360 millioner kroner i "erhvervsøkonomiske omkostninger".

Ifølge rapporten fra Miljøministeriet vil det koste mellem 6 og 18 milliarder danske kroner (9-26 miljarder SEK) årligt, hvis man i stedet for at indføre et forbud mod sprøjtegift skal rense drikkevandet.

Tillståndet för dricksvatten i Sverige

Tillgång till vatten av god kvalitet är nödvändigt för samhället. Även om Sverige generellt har bra förutsättningar för dricksvatten av god kvalitet, så leder samhällsutvecklingen och klimatförändringar till ökad konkurrens om vattenresurser – och även till risk för sämre vattenkvalitet.

Regeringen har tidigare pekat på brister vad gäller det långsiktiga säkerställandet av dricksvattenresurser, och enligt en undersökning av branschorganisationen Svenskt Vatten finns det i många kommuner risk för brister i den långsiktiga tillgången till dricksvatten och i skyddet av vattentäkter.

Reviderade EU-regler för ytvatten och grundvatten

Rådet har formellt antagit direktivet om uppdatering av förteckningen över förorenande ämnen som påverkar ytvatten och grundvatten, inbegripet bekämpningsmedel, läkemedel och PFAS. De reviderade reglerna skärper också miljönormerna för flera ämnen och stärker övervakningen i hela EU.

Genom direktivet ändras ramdirektivet för vatten, grundvattendirektivet och direktivet om miljökvalitetsnormer, så att EU:s vattenpolitik anpassas till de senaste vetenskapliga rönen.

För att förbättra vattenkvaliteten har EU redan infört regler för övervakning och minskning av utsläpp av identifierade farliga ämnen och förorenande ämnen i ytvatten och grundvatten. Den EU-omfattande förteckningen över dessa ämnen har nu utökats och uppdaterats, inbegripet **läkemedel** (såsom smärtstillande medel), bekämpningsmedel, bisfenoler och PFAS (gruppen s.k. evighetskemikalier). För första gången införs genom direktivet regler för att bedöma den **kumulativa risken** med kombinerade ämnen.

PFAS i bekämpningsmedel

I dagsläget är 19 olika PFAS-ämnen godkända att användas i bekämpningsmedel i Sverige och 32 inom EU. I Sverige har försäljningen av PFAS-bekämpningsmedel ökat de senaste åren, från 47 ton 2018 till drygt 76 ton år 2024. Dessa ämnen används i odlingar av bland annat potatis och vete men också på golfbanor.

När PFAS-bekämpningsmedel bryts ner bildas PFAS-ämnet trifluorättiksyra eller TFA, som är en av PFAS-familjens minstingar. Användningen av PFAS-bekämpningsmedel har resulterat i att över 20 ton TFA har spridits på våra odlingar varje år de senaste åren, bara i Sverige.

Eftersom ämnet inte kan brytas ner i naturen ökar halterna av TFA snabbt. PFAS-ämnet TFA är mycket lättlösligt och hittas i nästan allt vatten över hela världen. Halterna av TFA i europeiska sjöar och vattendrag är alarmerande höga. Även i Sverige är förekomsten av TFA oroande. Ämnet hittas i alla analyserade sjöar och vattendrag, i koncentrationer mellan 120 - 1000 nanogram per liter.

I det svenska jordbrukslandskapet är förekomsten av TFA ännu högre - mellan 890-2400 nanogram per liter rinnande vatten, men oroväckande nog ända upp till 5400 nanogram per liter grundvatten. Det kan jämföras med det föreslagna gränsvärdet på 500 nanogram per liter dricksvatten för alla PFAS tillsammans. Att så höga halter TFA hittas i jordbrukslandskapet tyder på att användningen av bekämpningsmedel är en väsentlig källa till TFA i naturen.

PFAS och hälsoaspekter

Flera PFAS-föreningar är kopplade till negativa hälsoaspekter, som effekter på immunförsvaret, påverkan på levern och möjlig cancerrisk. Dock är PFAS och deras effekter på hälsan mycket dåligt studerat hittills. Det enda som med säkerhet kommer att inträffa, om inte PFAS föreningar förbjuds i bl.a. bekämpningsmedel, är att koncentrationen succesivt kommer att öka i vårt dricksvatten.

[Fire partier kræver sprøjtforbud for at beskytte drikkevand](#)

[Bekämpningsmedel i grundvatten och sediment](#)

[Toxicitetsindex för växtskyddsmedel i ytvatten](#)

[Extractable organofluorine \(EOF\) and target PFAS, including trifluoroacetic acid \(TFA\), in human serum from a Norwegian cohort, with a case study on the impact of fluorinated pharmaceuticals](#)

Sammanställning gjord av Hans Larsson och Olof Hellgren, maj 2026